

VILÁG- TÖRTÉNET

8. (40.) évfolyam 2018. 1.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET FOLYÓIRATA

- **MOLNÁR ISTVÁN JÁNOS**
1848 KANADÁBAN
- **KÖKÉNY ANDREA**
AZ 1846–1848-AS AMERIKAI–MEXIKÓI HÁBORÚ ÉS MEGÍTÉLÉSE
- **VAJDA ZOLTÁN**
„MEXIKÓ SZÁMUNKRA A TILTOTT GYÜMÖLCS”
- **HAHNER PÉTER**
AZ 1848-AS KALIFORNIAI ARANYLÁZ TÖRTÉNELMI JELENTŐSÉGE
- **JANCSÓ KATALIN**
EGY MAGYAR KATONA PERUBAN
- **SZEMLE**
KATONA ESZTER, KRAJCSÍR LUKÁCS, PALOTÁS ZSOLT,
LÉVAI CSABA, BAKÓ ANDRÁS ÍRÁSAI

VILÁGTÖRTÉNET
A Magyar Tudományos Akadémia
Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézetének folyóirata

Szerkesztők
Skorka Renáta (főszerkesztő)
Bíró László, Bottoni Stefano,
Katona Csaba, Martí Tibor
(szerkesztők)

Szerkesztőbizottság
Glatz Ferenc (elnök), Borhi László,
Erdődy Gábor, Fischer Ferenc, Fodor Pál, Klaniczay Gábor,
Majoros István, Pók Attila, Poór János

8. (40) évfolyam 2018. 1.

TARTALOM

1848 – fordulat az Újvilágban (Kökény Andrea)	1
<i>Tanulmányok</i>	
Molnár István János: 1848 Kanadában. A felelős kormányzat megteremtése	5
Kökény Andrea: Az 1846–1848-as amerikai–mexikói háború és megítélése	23
Vajda Zoltán: „Mexikó számunkra a tiltott gyümölcs.” John C. Calhoun, a mexikói háború és a korlátozott expanzió ideológiájának természetrajza	45
Hahner Péter: Az 1848-as kaliforniai aranyláz történelmi jelentősége	67
Jancsó Katalin: Egy magyar katona Peruban. Kossuth Károly és leszármazottai	79
<i>Visszhang</i>	
Csikós Zsuzsanna: Egy vándor hispán utakon. Emlékkiállítás Anderle Ádám tiszteletére	95
<i>Megemlékezés</i>	
In memoriam Anderle Ádám (1943–2016) (Szilágyi Ágnes Judit)	101
<i>Szemle</i>	
Egy vándor hispán utakon (Katona Eszter)	105
Forradalom az Antillákon (Krajcsír Lukács)	108
Kanada története (Palotás Zsolt)	112
A szeretet köztársasága (Lévai Csaba)	116
A „háború utáni háború” 1919–1933 (Bakó András)	121
<i>Műhely</i>	
Varró Orsolya: Megállapodás Vilmos, Aquitania hercege és Hugó chiliarchus között. Egy egyedülálló szöveg a 11. századi Franciaországból	125
Romsics Anna: A konfliktuskezelés módszerei 9–11. századi francia területeken	153

Jelen számunkat Kökény Andrea szerkesztette

1848 – fordulat az Újvilágban

1848 kapcsán sokaknak a magyar és az európai forradalmi hullám jut eszébe, s az amerikai kontinens legfeljebb abban az összefüggésben, hogy az eseményeket követően sokan ott találtak menedéket vagy éppen új hazát. 1848 azonban nem csupán Európához kötődően, hanem önmagában is sok szempontból fordulópontra jelentett az amerikai kontinens történetében. 1848-ban jött létre az első felelős kanadai kormány, az Egyesült Államokban ekkor szervezték territóriumként Oregont a közel harminc évig tartó brit–amerikai közös igazgatás végét jelentő 1846-os megállapodást követően. Ekkor zárult le az amerikai–mexikói háború, aminek következtében több mint kétfélmillió négyzetkilométer került az USA birtokába, és ekkor kezdődött a kaliforniai aranyláz is, amely jelentős népességet vonzott az újonnan megszerzett területekre. Ebben az évben fogalmazták meg az amerikai Függetlenségi nyilatkozat mintájára a Seneca Falls-i nyilatkozatot, amely egyenlő jogokat követelt a nők számára. 1848-ban fejeződött be Limában az a konferencia, amelyen Bolívia, Chile, Ecuador, Peru és Új Granada (Kolumbia) képviselői – Simón Bolívar elképzeléseit felelevenítve – a latin-amerikai államok szolidaritása mellett foglaltak állást és aláírták az úgynevezett limai konföderációs szerződést, a pánamerikai eszmék első megfogalmazását. A gyűlésen megtárgyalták az amerikai–mexikói háború kimenetelének Latin-Amerikát érintő lehetséges következményeit is.

Hosszan lehetne még sorolni azokat az eseményeket, amelyek 1848-ban az amerikai kontinensen történtek, és meghatározónak bizonyultak az ott élők és a világ más részei számára is. Jelen tematikus összeállítás szerzőinek célja, hogy a fordulópontok közül néhányat bemutassanak. A tanulmányok témáinak kiválasztásakor az egész kontinensre átfogó, „Amerika-közi” megközelítésre törekedtünk, így Kanada, az Amerikai Egyesült Államok, a Karib-térség és Latin-Amerika fejlődésének legfontosabb eseményeit állítottuk középpontba.

Molnár István János azt az 1763-tól 1867-ig tartó hosszú folyamatot tekinti át, melynek kezdetén Kanada a héteves háborút lezáró békében Nagy-Britannia birtokába került, majd végén, 1867-ben domínium lett. A szerző megvizsgálja az első felelős kanadai kormány létrejöttének előzményeit, körülményeit és következményeit, az 1848. év eseményeit állítva középpontba. A gazdasági, társadalmi és politikai folyamatok mellett a hangsúlyt a terület Brit Birodalmon belüli helyzetének, alkotmányos fejlődésének elemzésére helyezi.

Az Amerikai Egyesült Államok és Mexikó 1846–1848 között vívott háborúja meghatározó volt a két állam viszonyában, s máig ható módon befolyásolta nem csupán a kétoldalú kapcsolatokat, hanem a két ország történetét is. Ennek ellenére ritkán került a figyelem középpontjába, s ha igen, gyakran előfordult, hogy a szereplők mindegyike a másik felet vádolta már a háború elkezdéséért és a kimeneteleért is, saját magát pedig mentegetni próbálta. Kökény Andrea a háború előzményeit, legfontosabb eseményeit és közvetlen következményeit vizsgálja meg, majd azokat a nézeteket elemzi, amelyek a konfliktussal kapcsolatban megfogalmazódtak. A historiográfiai áttekintés segítségével kísérletet tesz arra is, hogy árnyalja az események megítélését, és eloszlassa azokat a félreértéseket, vádakát és mítoszokat, melyek az idők folyamán kialakultak.

Vajda Zoltán tanulmánya szorosan kapcsolódik az amerikai–mexikói háború korabeli megítéléséhez. Vizsgálódásának középpontjában John C. Calhounnak, az Amerikai Egyesült Államok 1844-ben kinevezett külügyminiszterének, a Demokrata Párt egyik meghatározó politikusának érvrendszere áll. A szerző bemutatja, hogy a háború különböző szakaszaiban Calhoun miként reagált az eseményekre, milyen tényezők befolyásolták álláspontja kialakításában, és milyen nézeteket vallott a terjeszkedéssel kapcsolatban, különös tekintettel a Mexikótól megszerzett területek népességére. A szakirodalomban korábban megfogalmazott véleményeket árnyalva rámutat, hogy Calhoun valójában támogatta az expanziót Mexikóval szemben, de csak korlátozott mértékben. Mexikó egészének Egyesült Államokhoz csatolását már ellenezte, mert kétségei voltak a mexikói nép önkormányzatiságra, köztársasági intézményekre való alkalmasságával kapcsolatban. Vajda Zoltán szerint Calhoun véleményének kialakításában szerepet játszott a korabeli amerikai politikai gondolkodás egyik fontos eleme, a szomszédság problémája, illetve az Egyesült Államoknak az angol-szász etnikumtól eltérő, idegen népesség alkotta nemzetállamhoz való viszonya is.

Szintén részben az USA és Mexikó között zajló háború történetéhez kapcsolódik Hahner Péter írása a kaliforniai aranyláz történelmi jelentőségéről. A szerző érzékletesen mutatja be a szinte párhuzamosan zajló eseményeket és egymásra gyakorolt hatásukat. A terület a mexikói háború következtében került hivatalosan az Egyesült Államokhoz, de az aranylelőhelyek miatt nagymértékben felgyorsult az amerikai telepesek beköltözése a csendes-óceáni partvidékre, így Kalifornia már 1850-ben állami státuszt nyert az Unióban. Hahner Péter sodró lendülettel fűzi egybe a területgyarapodást kísérő gazdasági, társadalmi, politikai folyamatokat, s mindazokat a kérdéseket, amelyeket a nagymértékű növekedés felvetett – legyen szó a nők helyzetéről, a rabszolgaság kiterjesztésével kapcsolatos vitákról, a kommunikáció és a közlekedés fejlődéséről vagy épp az amerikai mentalitás átalakulásáról.

Jancsó Katalin tanulmánya jól illeszkedik abba a sorba, amely az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc után Amerikába került magyar emigránsok sorsát, történetét vizsgálja. A szerző által kutatott Kossuth Károlyról mindeddig nem született feldolgozás Magyarországon. Részletes információ egy amerikai újságíró, George Peck 1854-ben megjelent perui útleírásában található róla, s leszármazottai ma is élnek Peruban, Uruguayban és Chilében, de személyét, Peruba érkezésének körülményeit és életének sok részletét homály feddi. Jancsó Katalin tanulmánya

számba veszi a korabeli forrásokkal igazolható tényeket, ugyanakkor azokat a dilemmákat és kérdéseket is, amelyek Kossuth Károllyal kapcsolatban a kutató számára felmerülnek.

A kötet záró írásai Anderle Ádám, a Szegedi Tudományegyetem 2016 novemberében elhunyt történészprofesszora előtt tisztelegnek. Anderle professzor kezdeményezője, szellemi atyja és egyik alapítója volt a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán 2015 óta működő Amerika-közi Tanulmányok Kutatóközpontnak. A Kutatóközpont első nagyszabású nemzetközi konferenciájára *Transnational Americas / Américas Transnacionales* címmel 2017. november 16–19. között került sor, ami egybeesett Anderle Ádám halálának évfordulójával. Ezért a résztvevők számos szekciót az ő emlékének ajánlottak. A programhoz kapcsolódóan került sor a szegedi Somogyi Könyvtárban az Anderle professzor tudományos munkássága előtt tisztelgő, *Un viajero por caminos hispanos (Egy vándor hispán utakon)* című kötet bemutatójára és egy emlékkiállítás megnyitójára. A *Visszhang* rovatban Csikós Zsuzsanna az Anderle Ádám tudományos életútját bemutató kiállításról számol be, s idézi meg az iskolateremtő tudós és karizmatikus tanáregyéniség alakját, aki elévülhetetlen érdemeket szerzett abban, hogy a Latin-Amerika és Spanyolország történetére vonatkozó tudományos kutatásoknak több évtizedes múltra visszatekintő, élő hagyománya legyen a Szegedi Tudományegyetemen. Az emlékkiállítást Kaczúr Ágnes, a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtár Hispanisztika Gyűjteményének szakreferense és Somogyi Szilvia, a Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár munkatársa állította össze. A *Szemle* rovatban Katona Eszter, a kötet egyik szerkesztője mutatja be azt a húsz spanyol és francia nyelvű írást, melyek egy részében Anderle Ádámhoz fűződő személyes és szakmai kapcsolataikról emlékeznek meg a szerzők, másik részében pedig történelmi témájú tanulmányokkal tisztelegnek a történészprofesszor nagy ívű tudományos munkássága előtt.

Kökény Andrea

1848 – A TURNING POINT IN THE NEW WORLD

1848 was an important turning point not only in the history of Europe, but also in America. The first responsible government was established in Canada in 1848. Oregon Territory was organized in the region that was acquired by the United States of America in the Oregon Treaty of 1846, which ended the British–American joint occupation of the region. In February, 1848 the Treaty of Guadalupe Hidalgo ended the U.S.–Mexican War and Mexico was forced to cede more than two million square kilometres of its territory to the United States. It was also in 1848 that the Gold Rush started in California and pulled hundreds of thousands of people to the newly acquired lands. In Seneca Falls, New York the first women’s rights convention was organized and the participants issued the Declaration of Rights and Sentiments, which was based on the American Declaration of Independence. As an attempt to revive the Bolivarian ideal of Latin American solidarity, the Treaty of Lima (or Treaty of Confederation) was signed by representatives of the republics of Bolivia, Chile, Ecuador, New Granada, and Peru, which was an early antecedent of the Pan-American Union. The purpose of the thematic volume is to present some of the most important events of 1848 applying an Inter-American approach and analysing the history of Canada, the United States, the Caribbean and Latin America.

CONTENTS

1848 – A Turning Point in the New World (Andrea Kökény)	1
<i>Studies</i>	
István János Molnár: 1848 in Canada: The Establishment of the Responsible Government	5
Andrea Kökény: The 1846–1848 U.S.–Mexican War and Its Interpretations	23
Zoltán Vajda: “Mexico to Us is the Forbidden Fruit”: John C. Calhoun, the Mexican War, and the Nature of the Ideology of Restricted Imperialism	45
Péter Hahner: The Historical Importance of the 1848 California Gold Rush	67
Katalin Jancsó: A Hungarian Soldier in Peru: Charles Kossuth and His Descendants	79
<i>Echo</i>	
Zsuzsanna Csikós: A Wanderer on Hispanic Paths: An Exhibition Dedicated to the Memory of Ádám Anderle	95
<i>Commemoration</i>	
In memoriam Ádám Anderle (1943–2016) (Ágnes Judit Szilágyi)	101
<i>Book Reviews</i>	
A Wanderer on Hispanic Paths (Eszter Katona)	105
Revolution in the French Antilles (Lukács Krajcsír)	108
History of Canada (Zsolt Palotás)	112
The Republic of Love (Csaba Lévai)	116
The “War after the War” 1919–1933 (András Bakó)	121
<i>Workshop</i>	
Orsolya Varró: Agreement between William, Duke of Aquitaine, and Hugh the Chiliarch: A Unique Text from 11-Century France	125
Anna Romsics: Forms of Conflict Management in Francia in the Ninth to Eleventh Century	153

Ára: 600 Ft
Előfizetőknek: 500 Ft

TERJESZTI A MAGYAR POSTA

Előfizethető személyesen a postahelyeken és a kézbesítőknél,
vagy a Központi Hírlap Iroda zöldszámán: 06-80/444-444,
e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon: 1-303-3440,
vagy levélben a Magyar Posta Zrt. Központi Hírlap Iroda,
Budapest 1008 címen.

Számonként megvásárolható az MTA Bölcsészettudományi
Kutatóközpont Történettudományi Intézetében
(1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4., telefon: 224-6700/4624,
4626 mellék), illetve a Penna Bölcsész Könyvesboltban
(1053 Budapest, Magyar utca 40., telefon: 06 30/203-1769).

A Világtörténet 2018-as évfolyamának megjelenését
a Magyar Tudományos Akadémia és a Nemzeti Kulturális Alap támogatja

nka
Nemzeti Kulturális Alap